

مشارکت بیمه ای صاحبان مشاغل آزاد در سازمان تأمین اجتماعی مورد مطالعه؛ شاغلین خویش فرمای شهرستان دلفان؛ استان لرستان

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۵/۱۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۵/۲۴

کد مقاله: ۴۴۴۹۸

مصطفی حقی کرم الله^۱، فریدون نجفی شبانکاره^۲

چکیده

امروزه بیمه اجتماعی از اجزای جدایی‌ناپذیر نظام اشتغال محسوب می‌شود و در هنگام وقوع حوادث و رویدادهای طبیعی و غیرطبیعی و نیز در برابر آسیب‌های اقتصادی و اجتماعی همانند یک تور ایمنی عمل می‌کند، اما تاکنون این نظام در کشور ایران نتوانسته است در بلندمدت سازوکاری موفق برای پوشش کامل جمعیت گسترده شاغلین خویش فرما ارائه کند. مقاله حاضر بدنبال شناخت و تبیین عوامل اصلی مرتبط با مشارکت بیمه ای صاحبان حرف و مشاغل آزاد به بیمه اجتماعی در میان شاغلین خویش فرمای شهرستان دلفان از توابع استان لرستان در ایران است. افراد نمونه با روش نمونه‌گیری طبقه بندی تصادفی با انتساب بهینه در میان ۱۶۵ خویش فرمای تحت پوشش بیمه و ۱۶۵ خویش فرمای فاقد پوشش بیمه‌ای تعیین و داده‌های مورد نیاز به روش پیمایش و از طریق پرسشنامه به‌دست آمد. توجه به اصل مشارکت در تأمین منابع مالی ساختار بیمه‌ای کشور و در پی آن استفاده از نظریات مطرح شده در زمینه مشارکت اجتماعی؛ پیوستن به بیمه اجتماعی را نوعی مشارکت فردی قلمداد کرده و بر این اساس متغیرهای مختلفی از جمله میزان آگاهی و اطلاع فرد از بیمه، اعتماد به بیمه و کارگزار آن، سرمایه فرهنگی، میزان آینده نگرایی افراد، و متغیرهای فردی و اقتصادی مرتبط با پیوستن افراد به بیمه وارد تحلیل شدند؛ پس از تأیید وجود رابطه میان برخی از متغیرهای مستقل با متغیر وابسته تحقیق از طریق آزمون‌های آماری مناسب، متغیرهای ورودی در یک مدل رگرسیون لجستیک توانستند ۸۰ درصد از احتمال پیوستن به بیمه اجتماعی را تبیین کنند.

واژگان کلیدی: بیمه تأمین اجتماعی، مشارکت بیمه ای، صاحبان حرف و مشاغل آزاد، دلفان

۱- دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی دانشگاه شیراز

haghi.mostafa64@gmail.com

۲- دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر

همواره برای هر جامعه اعم از توسعه یافته یا در حال توسعه، گسترش و تعمیم نظام تأمین اجتماعی و غلبه بر مخاطرات طبیعی و غیرطبیعی زندگی به مثابه هدفی راهبردی و بلندمدت است و در نهایت، ابزاری برای استقرار امنیت، ثبات و عدالت اجتماعی به شمار می‌آید. تأمین اجتماعی نظامی جامع است که آحاد جامعه را در برابر رویدادهای قابل انتظار و پیش بینی نشده طبیعی، اقتصادی و اجتماعی مورد حمایت قرار می‌دهد. از آنجا که تأمین اجتماعی کالایی عمومی^۱ است و افراد جامعه خود به طور مستقیم نمی‌توانند تولید کننده‌ی آن باشند، به ناچار این دولتها هستند که سامان دهنده و تشکیل دهنده‌ی آن محسوب می‌شوند و باید این وظیفه مهم و بنیادی را با مشارکت مردم به انجام برسانند. لیکن به این خاطر که برخی از کمک هزینه‌های تأمین اجتماعی یا مزایای این نظام توسط دولت پرداخت نمی‌شود؛ نباید تعریف تأمین اجتماعی به صورت نظام مزایای نقدی که توسط دولت به افراد مختلف پرداخت می‌شود را به راحتی پذیرفت.

در یک نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی مجموعه‌ای از راهبردها، برنامه‌ها، و فعالیت‌های جامع برای حفظ سطح درآمد فرد یا خانواده مورد توجه قرار می‌گیرد. می‌توان ادعا کرد که در کنار راهبردهای حمایتی و امدادی؛ این راهبرد بیمه‌ای است که با بیشترین تأثیرگذاری بر روی کیفیت زیست انسانها؛ آنها را برای حرکت فعالانه در مسیر توسعه‌ی همه جانبه آماده کرده و یاری می‌رساند. این راهبرد برنامه‌هایی نظیر پرداخت‌های مربوط به حقوق بازنشستگی، مستمری از کارافتادگی، مستمری دوران بیکاری، پرداخت به بازماندگان و پرداخت برخی از هزینه‌های درمان را در بر می‌گیرد (مسعود اصل، ۱۳۸۸: ۹-۸). طی نیم قرن اخیر، در بسیاری از کشورهای دنیا، بیمه‌های اجتماعی در قالب برنامه اصلی نظام تأمین اجتماعی و به مثابه یکی از زیرساختهای حیات اقتصادی جامعه در حال گسترش روزافزون بوده است اما همواره توسعه و تعمیم بیمه‌های اجتماعی به تمام افراد شاغل در بخش‌های مختلف اقتصادی به ویژه در کشورهای در حال توسعه با دشواری‌ها و موانعی مواجه بوده و در پاره‌ای از موارد، با شکست روبه رو شده است.

ضرورت‌های تاریخی به همراه مسائلی مانند نگرانی از سرنوشت نیروی کار در نظام بازار، نقش محوری سرمایه انسانی در توسعه، عدم توانایی نیروی کار در پرداخت حق بیمه کامل و الزام مشارکت کارفرما در این پرداخت به موجب قانون، ممانعت از اشتغال طولانی نیروی کار در راستای رفع معضل بیکاری، نقش دولت در کاهش اثر تحولات و سیاستهای متخذه و غیره موجب شد که هنگام پیدایش نظام بیمه، بر ماهیت جبری بودن آن تأکید شود. اما این نظام اجباری ضمن تغییرات جاری جوامع با معضلاتی مواجه شد که زمینه لازم را برای ایجاد نظام بیمه‌ای با ماهیت اختیاری فراهم کرد (لطفی و مرتضوی، ۱۳۸۳: ۲۷۰-۲۷۱). لذا گروه دیگری از افراد هستند که خارج از این چارچوب قرار دارند؛ کارفرمایان و خویش‌فرمایان که دستمزدی دریافت نمی‌کنند از این جمله‌اند. این گروهها که در ایران بخش مهمی از شاغلان را تشکیل می‌دهند خارج از بیمه اجباری قرار می‌گیرند، و از این رو برای آنان بیمه‌های اختیاری (خاص) تعیین شده است. نگاهی به نوع پرداخت حق بیمه و تعهدات قانونی بیمه شدگان نشان می‌دهد که مشارکت مالی این گروه از بیمه شدگان نسبت به مشارکت مالی دولت، سهم بسیار بیشتری را شامل می‌شود.

در کشور ما با وجود چند دهه تلاش در حوزه‌های مختلف تأمین اجتماعی، هنوز بخشی قابل توجه از جمعیت کشور از پوشش این شبکه ایمنی و دسترسی به خدمات آن بی بهره مانده اند که از آن میان، می‌توان به جمعیت فعال در بخش غیر رسمی اقتصاد کشور موسوم به شاغلان حرف و مشاغل آزاد اشاره کرد؛ که طبق برآورد محققان نسبت قابل توجهی (حدود ۴۰ درصد) از کل شاغلین شهری در سطح کشور را شامل می‌گردند (کاظمیان و علی پور، ۱۳۸۹: ۲۶۸). داده‌های موجود نیز حاکی از آن است که از مجموع کل تعداد بیمه شدگان اصلی صندوق تأمین اجتماعی تا پایان سال ۱۳۹۶ که حدود ۱۳ میلیون و ۹۸۳ هزار نفر اعلام شده؛ سهم صاحبان حرف و مشاغل آزاد که به این صندوق پیوسته‌اند؛ حدود ۸۷۷ هزار نفر اعلام شده که تنها ۶/۲۷ درصد تعداد کل بیمه شدگان را تشکیل داده است (سازمان تأمین اجتماعی، ۱۳۹۷: ۲۵ و ۳۰).

نرخ پایین پیوستن این گروه به بیمه اجتماعی در کشور، مسأله اساسی این تحقیق می‌باشد؛ که بر این اساس پرسش اصلی این پژوهش اینگونه مطرح می‌شود که عوامل اصلی مرتبط با پیوستن صاحبان حرف و مشاغل آزاد به بیمه اجتماعی تحت عنوان "مشارکت بیمه ای" کدام‌اند؟ شناخت عوامل اصلی در کنار توصیف و سنجش ویژگیهای فردی مرتبط با این عوامل؛ اهداف اصلی و فرعی پژوهش حاضر را تشکیل می‌دهند. ضرورت انجام تحقیق از آنجا نشأت می‌گیرد که قطعاً مطالعاتی از این دست زمینه‌های لازم برای درک بهتر شیوه‌های برنامه‌ریزی برای بهبود خدمات بیمه‌ای و جلب مشارکت بیشتر شاغلین بخش غیررسمی در کشور را فراهم خواهد کرد. بدیهی است که نخستین گام در راستای سیاست‌گذاری‌های دقیق‌تر به منظور افزایش مشارکت افراد در این زمینه عبارت است از: دستیابی به شناختی مبتنی بر روش‌های علمی در رابطه با چگونگی پذیرش و عدم پذیرش بیمه؛ با مراجعه مستقیم به افراد شاغل و شناخت مسائل آنان، در کنار چگونگی احساس نیازشان به برنامه‌های بیمه اجتماعی.

1- Public Goods

۲- مروری بر ادبیات موضوع

صاحبان حرف و مشاغل آزاد در ایران به افرادی اطلاق می‌شوند که برای انجام حرفه و شغل مورد نظر، به تنهایی (خویش-فرما) یا با داشتن کارگر بکار اشتغال داشته و مشمول مقررات حمایتی خاص نباشند و می‌توانند با اظهار شغل مورد ادعا مشمول مقررات بیمه صاحبان حرف و مشاغل آزاد قرار گیرند. در این تعریف داشتن مجوز کسب و کار از دولت توسط مجامع صنفی وابسته به ادارات کل بازرگانی و نیز شرط داشتن مکان و آدرس خاص برای انجام شغل الزام شده است (سام آرام، ۱۳۸۳: ۱۰۱).

در راستای تحقق و اجرای اصل ۲۹ قانون اساسی در سال ۱۳۶۵؛ مجلس شورای اسلامی با اصلاح قانون تأمین اجتماعی؛ ماده واحده‌ای را به تصویب گذراند که به موجب آن سازمان تأمین اجتماعی موظف شد با استفاده از مقررات عام قانون تأمین اجتماعی؛ ماده صاحبان حرف و مشاغل آزاد را بصورت اختیاری در برابر تمام یا قسمتی از مزایای تأمین اجتماعی بیمه نماید (زاهدی، ۱۳۷۵: ۵).

مشمولان آیین نامه بیمه صاحبان حرف و مشاغل در ایران عبارتند از:

- الف) کارفرمایان کلیه کارگاه‌های فعال مشمول تأمین اجتماعی، با معرفی واحد درآمد.
- ب) خویش فرمایان فعالیت‌های مشمول تأمین اجتماعی، با ارائه مدارک شناسایی مبنی بر کارفرمایی و تأیید واحد درآمد.
- پ) پیمان کاران، با ارائه مدارک شناسایی مبنی بر کارفرمایی و تأیید واحد درآمد.
- ت) روحانیان، با معرفی حوزه علمیه یا سازمان تبلیغات اسلامی.
- ث) کارگزاران دفاتر ائمه جمعه و ستادهای نماز جمعه با معرفی ستاد نماز جمعه و تأیید کتبی امام جمعه.
- ج) کارگزاران دفاتر نمایندگان مجلس شورای اسلامی، با معرفی کتبی نماینده مجلس.
- چ) خادمان مساجد، با معرفی هیأت امنای مسجد.
- ح) مخترعان، مبتکران و نوآوران، با معرفی سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران.
- خ) هنرمندان، خبرنگاران، عکاسان حرفه‌ای، نویسندگان، مورخان و شاعران با معرفی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
- د) بنایان و کارگران ساختمانی که بطور آزاد فعالیت دارند، با معرفی اتحادیه و یا انجمن صنفی صاحبان حرف و مشاغل آزاد.
- ذ) رانندگان تاکسی، مینی بوس‌های خطوط داخلی شهری، کمپرسی، کامیون، به شرط اشتغال به کار، با معرفی سازمان تاکسی رانی یا اتحادیه مربوطه و ارائه معرفی نامه از نیروی انتظامی و یا شهرداری.

این گروه‌ها می‌توانند با پرداخت حق بیمه تعیین شده بصورت زیر از حمایت‌های مندرج در قانون تأمین اجتماعی برخوردار گردند. (راهنمای مقررات تأمین اجتماعی، ۱۳۷۸: ۴۲) نوع پرداخت حق بیمه و تعهدات قانونی برای بیمه شدگان مشاغل آزاد بشرح زیر است: الف) بیمه بازنشستگی و فوت بعد از بازنشستگی با نرخ ۱۴ درصد که ۱۲ درصد این میزان سهم بیمه شده و ۲ درصد آن نیز کمک دولت است. ب) بیمه بازنشستگی و فوت قبل و بعد از بازنشستگی با نرخ ۱۶ درصد که ۱۴ درصد این میزان سهم بیمه شده و ۲ درصد آن نیز کمک دولت است. ج) بیمه بازنشستگی، فوت و از کارافتادگی کلی با نرخ ۲۰ درصد که ۱۸ درصد این میزان سهم بیمه شده و ۲ درصد آن نیز کمک دولت می‌باشد. همچنین متقاضی و افراد تحت تکفل قانونی آنان، با پرداخت حق سرانه درمان به ازای هر فرد می‌توانند دفترچه درمانی دریافت کرده و از تمامی امکانات مراکز درمانی سازمان تأمین اجتماعی در سراسر کشور و نیز امکانات مراکز تشخیصی، درمانی و دارویی طرف قرارداد سازمان استفاده کنند (همان: ۴۳).

مشارکت به معنای شرکت داوطلبانه، ارادی و آگاهانه افراد، گروهها و سازمانهای تشکیل دهنده یک جامعه در فعالیتهای اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی آن برای رسیدن به توسعه پایدار و متوازن و همه جانبه زندگی می‌باشد. مشارکت از لحاظ ملاک‌های مختلفی طبقه‌بندی شده است: از لحاظ موضوعی، مشارکت شامل مشارکت سیاسی، مشارکت اقتصادی، مشارکت اجتماعی و مشارکت فرهنگی است و از لحاظ چگونگی دخالت مردم در امور، مشارکت به مشارکت مستقیم (دموکراسی مشارکتی) و مشارکت غیرمستقیم (دموکراسی نمایندگی) تقسیم شده است (پناهی و یزدان پناه، ۱۳۸۳: ۷۱). مشارکت مردمی در حوزه تأمین اجتماعی نیز به صورتهای زیر تحقق پذیر است: الف) توسط سازمانها و گروههای داوطلبانه: در شرایط دشوار اقتصادی و اجتماعی به‌طور طبیعی بر تعداد افراد مشمول نظام حمایتی (غیر بیمه‌ای) افزوده خواهد شد. در مقابل، و در راه پاسخگویی به این نیاز منابع عظیم مردمی وجود دارد که راه تحقق اهداف نظام تأمین اجتماعی فراهم می‌آورد. مشارکت مردمی در این راه می‌تواند به‌صورت گوناگونی نظیر ارائه خدمات، جلب کمکهای مالی صورت گیرد. ب) از طریق پرداختهای بیمه‌ای (مشارکت بیمه‌ای): بدیهی است هر قدر احاد جامعه بتوانند بیشتر در پوشش تأمین اجتماعی به‌صورت بیمه‌ای درآیند، از بار دولت و منابع ملی کاسته خواهد شد (ساروخانی، ۱۳۷۸: ۷۵-۷۸).

در پژوهشی که به تلاش "زاهدی" در سال ۱۳۷۵ تحت عنوان "بررسی علل عدم رشد بیمه صاحبان حرف و مشاغل آزاد" در قالب پایان نامه کارشناسی ارشد در دانشکده مدیریت دانشگاه تهران بصورت پیمایش انجام شده است، محقق علل زیر را به عنوان مهمترین علل رشد کافی این نوع از بیمه بر شمرده است: پایین بودن سطح درآمد خانوارها، عدم پذیرش بیمه به عنوان یک

ضرورت در زندگی و عدم آشنایی و اطلاعات کافی از وجود و چگونگی و کم و کیف بیمه مشاغل آزاد. نگارنده تحقیق فوق سعی کرده است که در بیان و تحلیل متغیرهای مرتبط با موضوع بیشتر نگاهی اقتصادی به قضیه داشته باشد، تا آنجا که می‌توان ردپای استفاده از نظریه تقاضای اقتصاد خرد را در این کار مشاهده کرد.

عزت الله سام آرام در تحقیقی تحت عنوان " بررسی تطبیقی بیمه اجتماعی صاحبان حرف و مشاغل آزاد در شش کشور اروپایی، ترکیه و ایران " که در سال ۱۳۸۳ انجام داده است، به ارائه نتایج تحقیق خود در قالب مقایسه متغیرهای سن بازنشستگی، میزان حق بیمه، رتبه بندی افراد تحت پوشش، تطبیق مشاغل تحت پوشش و صندوق‌های مربوط به آنها، تطبیق مدیریت بیمه و قوانین و مقررات بیمه خود اشتغالی پرداخته است. وی ضمن اشاره به جدید بودن بیمه مشاغل آزاد در ایران؛ علل پوشش کم این بیمه را در میان جامعه‌ی مورد بحث در ایران اینگونه بیان می‌کند: در کشور ما هنوز شفافیت لازم در چگونگی پرداخت مالیاتها فراهم نشده است، به همین دلیل زمینه‌های فرهنگی لازم برای مشارکت مردم در فراهم کردن برنامه‌های مناسب تأمین اجتماعی بوجود نیامده است و اکثریت جامعه هنوز ارزش بیمه‌های اجتماعی را درک نکرده‌اند (سام آرام، ۱۳۸۳: ۱۱۸).

" بررسی مسائل و مشکلات بیمه شدگان حرف و مشاغل آزاد و اختیاری در تعامل با سازمان تأمین اجتماعی " عنوان تحقیقی است که آقای عباس عبدی در سال ۱۳۸۵ انجام داده و در فصلنامه تأمین اجتماعی به چاپ رسیده است. سطح تحلیل در این پژوهش بر افراد متمرکز است و از طریق روش پیمایش و ارائه پرسشنامه به توصیف و تحلیل موضوع پرداخته است. مطالعه حاضر که با نمونه ای ۴۰۰ نفری از بیمه شدگان حرف و مشاغل آزاد و اختیاری در تهران انجام شده، نشان می‌دهد که حدود ۱۷ درصد آنان سابقه قطع قرارداد داشته اند، آگاهی‌های آنان در مسائل بیمه ای به طور بسیار جدی پایین و ناکافی است، و عده ای از آنان حتی انواع پوشش های بیمه‌ای خود را نمی‌دانند. اهم انگیزش های آنان به ترتیب بازنشستگی، درمان، از کارافتادگی و فوت است، نگرش آنان به فلسفه بیمه اجتماعی مطابق با فلسفه این بیمه ها نیست، بلکه عموماً نگاه حمایتی از بیمه دارند و تأمین منابع مالی آن را وظیفه دولت می‌دانند (عبدی، ۱۳۸۵: ۲۵۰-۲۷۹).

پژوهش آنجلینی و هیروس^۱ (۲۰۱۴) در اندونزی نشان می‌دهد که ضعف منابع تولید عامل اصلی عدم پذیرش بیمه در اقتصاد غیررسمی است و در اثر همین عامل و نیز سطح پایین سواد، زمینه گسترش بیمه‌ها در میان شاغلین حرف آزاد بسیار محدود شده است. بر اساس نتایج همین پژوهش، بی‌اعتمادی بین مؤسسات دولتی و غیردولتی کارگزار بیمه و شاغلین دوسویه بوده و عدم تمایل هر دو طرف به مشارکت در این عرصه را موجب شده است؛ این بی‌میلی به‌مثابه یک هنجار در پذیرش بیمه اجتماعی از سوی آنان تأثیری منفی دارد (شریفی و حسینی، ۱۳۸۸: ۴۷).

جیانگو^۲ (۲۰۱۶) طی تحقیقی در چین، مشخص کرده است که پذیرش بیمه‌های اجتماعی در میان افراد متأثر از تصورات سنتی و نیازمند فرآیند شناخت تدریجی در زمینه نوآوری‌ها و ارتقای منابع انسانی است. بر این اساس، فرد در تصمیم‌گیری برای پذیرش بیمه بسیار تحت تأثیر نظر دیگران قرار می‌گیرد. همچنین، در این تحقیق، سطح توسعه در بخش های مختلف ارتباطی، خدماتی، زیربنایی و بازار عاملی مؤثر در پذیرش بیمه اجتماعی از سوی افراد شناخته شده است (همان: ۴۸).

" تأمین اجتماعی برای کارگران بخش غیررسمی: چالشی تازه فراروی کشورهای در حال توسعه " عنوان تحقیقی از " ووتر ون گینکن"^۳ از هند است که به همت علیرضا طیب ترجمه و در سال ۱۳۸۸ توسط فصلنامه تأمین اجتماعی به چاپ رسیده است. نگارنده بیان می‌کند که: دلیل اصلی کم دامنه بودن پوشش تأمین اجتماعی در کشورهای در حال توسعه آن است که بسیاری از کارگرانی که بیرون از بخش رسمی به کار مشغول‌اند قادر یا مایل نیستند برای بهره‌مند شدن از مزایای تأمین اجتماعی که پاسخگوی نیازهای مبرم‌تر آنان نیست درصد بالایی از درآمد خود را به عنوان حق بیمه پرداخت کنند. به‌طور کلی آنان به نیازهای فوری‌تری چون بهداشت و تحصیل اولویت می‌دهند. دلیل اصلی چنین نگرشی آن است که در نتیجه اجرای سیاستهای تعدیل ساختاری، امکان بهره‌مند شدن آنان از خدمات درمانی و دسترسی به تحصیلات ابتدایی کاهش یافته یا منتفی شده است. در زمینه دریافت مستمری نیز آنان خواستار آنند که در صورت مرگ یا از کارافتادگی تحت حمایت قرار گیرند و چندان توجهی به مستمری سالمندای ندارند (ون گینکن، ۱۳۸۸: ۱۷۵-۱۸۴).

تحقیقات قبلی در زمینه‌ی بیمه‌ی مشاغل آزاد به سه دسته تقسیم می‌شود: دسته‌ی اول مطالعات انجام شده تأثیر متغیرهای اقتصادی؛ چون درآمد، تورم، نرخ سود و غیره را روی تقاضای بیمه بررسی می‌کند. دسته‌ی دوم، عوامل اجتماعی - فرهنگی و شخصیتی مؤثر بر تقاضا را بررسی می‌کند. این عوامل به دو گروه اجتماعی - فرهنگی و شخصیتی تقسیم می‌شود. عواملی که در این گروه در نظر گرفته شده؛ شامل تأثیر تبلیغات برای افزایش آگاهی مردم، تأثیر باورهای مذهبی، قضا و قدر و تأمین اجتماعی بر تقاضای بیمه است. تحقیقات گروه دوم همچنین، تأثیر متغیرهای شخصیتی را بر تقاضای این بیمه‌ها بررسی می‌کند. این عوامل، شامل جنسیت، سن، متأهل بودن و غیره است. دسته‌ی سوم نیز دربرگیرنده تحقیقاتی است که، علل عدم رشد بیمه‌ها و روش‌های

1- Angelini and Hirose
2- Zhou Jiango
3- Van Ginneken

توسعه‌ی آنها را در سطوح کلان بررسی می‌کند. همان‌طور که اشاره شد، برخی از مطالعات قبلی، صرفاً نگاهی اقتصادی به عوامل اثرگذار در تقاضا برای این بیمه داشته‌اند؛ در صورتی که در این تحقیق تلاش شده است تا در کنار متغیرهای اقتصادی، به دیگر متغیرهای اجتماعی، فرهنگی و روانشناختی مرتبط با متغیر وابسته توجه کافی صورت گیرد. قابل ذکر است که در این مورد، استفاده از نظریات مطرح شده مشارکت اجتماعی در سطح خرد، موجبات تکیه بر پشتوانه‌های نظری مقبول را در طراحی فرضیات تحقیق، فراهم کرده است.

در ادامه برای شکل‌گیری چارچوب نظری پژوهش با نگاهی جامع و ترکیبی به برخی نظریات مرتبط با مشارکت اجتماعی در سطح فردی، به گزینش گروهی از متغیرها و عوامل مؤثر بر مشارکت بیمه‌ای افراد در قالب پیوستن به بیمه می‌پردازیم، متغیرهایی که هم از عوامل درونی (روانشناختی) و هم از عوامل بیرونی (جامعه‌شناختی) نشأت می‌گیرند. در جدول زیر ارتباط میان نظریات و فرضیه‌های اصلی تحقیق بطور خلاصه آمده است تا با استفاده از آن چارچوب نظری تحقیق به آسانی آشکار گردد.

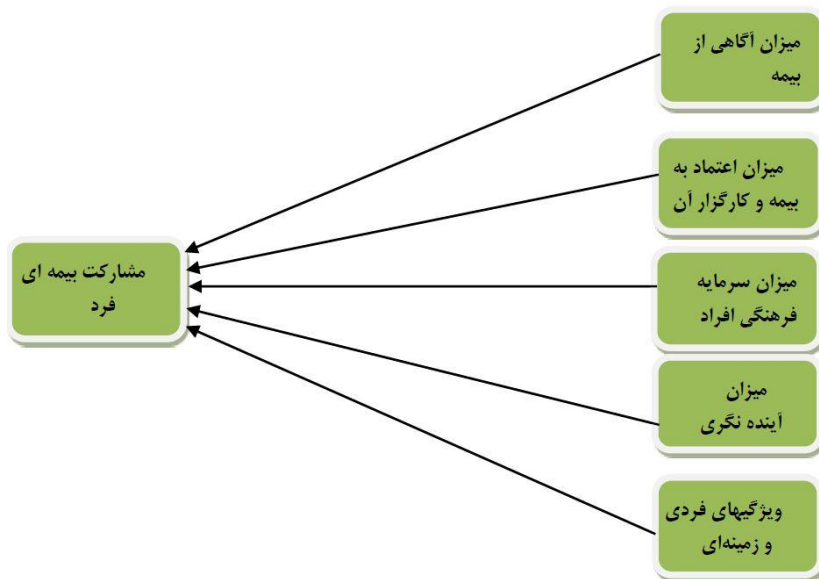
جدول ۱- ارتباط میان نظریات و فرضیه‌های اصلی پژوهش

ردیف	نظریه پرداز	نظریه	فرضیات اصلی
۱	ایزاک آیزن و مارتین فیش باین ^۱	نظریه کنش موجه: افراد به نتایج اعمال خود فکر می‌کنند و برای دستیابی به یک انتخاب منطقی از میزان آگاهی و اطلاعات مربوط به ابعاد آن کنش استفاده می‌کنند.	به نظر می‌رسد بین میزان آگاهی و اطلاع فرد از مزایا، تعهدات و هزینه بیمه اجتماعی و پیوستن به بیمه اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد.
۲	جیمز کلمن ^۲	نظریه سرمایه اجتماعی: اعتماد در متن کنش‌های انسان نمود پیدا می‌کند، به خصوص در آن دسته از کنش‌ها که جهت‌گیری معطوف به آینده دارند.	به نظر می‌رسد بین میزان اعتماد فرد به بیمه مشاغل آزاد و کارگزار آن و پیوستن به بیمه اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد.
۳	پی بوردیو ^۳	نظریه سرمایه فرهنگی: سرمایه فرهنگی به عنوان مجموعه‌ای از ارزشها و خصایص فرهنگی از طریق شاخصهایی چون مهارت، تعهدات اجتماعی، حس همیاری و تعلق‌پذیری، ترجیحات فرد را تحت تأثیر قرار داده و زمینه‌ساز رفتارهای مشارکتی افراد می‌شود.	به نظر می‌رسد بین میزان سرمایه فرهنگی افراد و پیوستن به بیمه اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد.
۴	راجرز ^۴	نظریه خرده فرهنگ دهقانی: علل توسعه نیافتگی جوامع سنتی در حوزه‌های مختلف (از جمله توسعه نیافتگی بیمه‌ها در نظام تأمین اجتماعی) را نظام ارزش‌ها و باورهای سنتی از قبیل عدم آینده‌نگری و تقدیرگرایی افراد می‌داند.	به نظر می‌رسد بین میزان آینده‌نگری و پیوستن به بیمه اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد.

سپس با در نظر گرفتن خصوصیات فردی و زمینه‌ای افراد، سعی داریم رابطه اینگونه متغیرها را با رفتار مشارکتی افراد در خصوص پیوستن‌شان به بیمه اجتماعی مورد بررسی قرار دهیم، متغیرهایی از قبیل سن افراد، سطح تحصیلات، بُعد خانوار، وضعیت شغلی، سطوح درآمدی و دیگر موارد که در طراحی فرضیات فرعی تحقیق بدان‌ها اشاره می‌شود. لازم به ذکر است که منظور از "مشارکت بیمه‌ای فرد" در اینجا به عنوان متغیر وابسته تحقیق، پیوستن و یا عدم پیوستن فرد به بیمه است. فرضیات فرعی تحقیق به قرار زیر هستند:

- به نظر می‌رسد بین سن و پیوستن به بیمه اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد.
- به نظر می‌رسد بین بُعد خانوار و پیوستن به بیمه اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد.
- به نظر می‌رسد بین وضعیت تأهل و پیوستن به بیمه اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد.
- به نظر می‌رسد بین سطح تحصیلات و پیوستن به بیمه اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد.
- به نظر می‌رسد بین میزان درآمد افراد و پیوستن به بیمه اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد.
- به نظر می‌رسد بین وضعیت شغلی افراد و پیوستن به بیمه اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد.

- 1- Aizen and Fishbien
- 2- Coleman
- 3- Bourdieu
- 4- Rogers

شکل ۱- مدل تحلیل تحقیق: عوامل مرتبط با مشارکت بیمه‌ای فرد

۳- روش‌شناسی تحقیق

این تحقیق به لحاظ هدف، از نوع کاربردی و به لحاظ میزان نظارت، درجه کنترل و نحوه گردآوری داده‌ها، از نوع توصیفی-پیمایشی^۱ است. تحقیق پیمایشی با انتخاب و مطالعه نمونه‌های منتخب از جامعه آماری به بررسی میزان شیوع، توزیع و روابط متقابل متغیرهای فردی و اجتماعی می‌پردازد. با توجه به مسأله اصلی تحقیق از روش کمی پیمایش جهت انجام مطالعه استفاده شده است که پس از تدوین متغیرها و انجام فرآیند عملیاتی کردن آنها، اقدام به ساخت ابزار مورد استفاده جهت جمع‌آوری اطلاعات گردید، ابزار مورد نظر در این بررسی نیز پرسشنامه می‌باشد.

با توجه به عنوان این پژوهش "عوامل مؤثر بر پیوستن صاحبان حرف و مشاغل آزاد به بیمه اجتماعی" در شهرستان مورد مطالعه (دلفان)؛ جامعه آماری پژوهش را شاغلین خویش‌فرمای سطح شهر تشکیل می‌دهند که قبلاً با دریافت مجوز کسب از اداره کل بازرگانی شهرستان؛ مشخصات کامل خود را در مجمع کل امور صنفی شهرستان به ثبت رسانده‌اند. بنابر آمار اعلام شده از سوی این مجمع در بهار ۱۴۰۲، تعداد دقیق جامعه آماری فوق ۲۲۰۵ نفر می‌باشد که در ۱۶ دسته صنفی مشغول به کار هستند. در این پژوهش از روش نمونه‌گیری طبقه‌بندی^۲ تصادفی استفاده شد. متغیر مورد طبقه‌بندی در این تحقیق؛ نوع صنفی است که هر فرد متناسب با شاخه شغلی خود در آن قرار دارد. حجم نمونه تحقیق با استفاده از فرمول کوکران برای جامعه آماری مورد نظر تعیین شد. بر اساس جدول آماری و با فرض شکاف ۵۰ - ۵۰ جمعیت در متغیرهای مورد نظر (این فرض حداکثر حجم نمونه را رقم می‌زند)؛ و با در نظر گرفتن حد مطلوب اطمینان؛ مقدار متغیر t در این بررسی ۱/۹۶، مقادیر P و q به مقدار ۰/۵ و مقدار d یعنی خطای نمونه‌گیری ۰/۰۵ درصد در نظر گرفته شد که بر اساس این فرمول و جداول مختلف، حجم نمونه نزدیک به ۳۳۰ تایی حاصل گردید.

در ادامه و پس از فرآیند شناسایی افراد تحت پوشش بیمه مشاغل آزاد از طریق اطلاعات ارائه شده توسط شعبه تأمین اجتماعی واقع در شهرستان دلفان و با لحاظ کردن تناسب بهینه در حجم نمونه، پرسش‌نامه در اختیار ۱۶۵ نفر از افراد تحت پوشش بیمه و ۱۶۵ نفر که فاقد بیمه مشاغل آزاد بودند، قرار گرفت. از مجموع ۳۳۰ پرسشنامه پخش شده، اطلاعات ۳۲۷ پرسشنامه قابل بررسی بود. افراد دارای پوشش بیمه‌ای در اینجا ۱۶۲ نفر و افراد فاقد بیمه ۱۶۵ نفر می‌باشند. در این پژوهش از ابزار پرسش‌نامه جهت گردآوری اطلاعات استفاده شد، و تمام متغیرهای تحقیق در آن عملیاتی شد و مورد سوال قرار گرفته و در اختیار پاسخگویان گذاشته شد. پرسش‌نامه دارای ۴۶ گویه بود که در آن متغیرهای سن، وضعیت تأهل، میزان درآمد، سطح تحصیلات، بُعد خانوار، وضعیت شغلی، میزان آگاهی از بیمه، میزان اعتماد به بیمه، میزان سرمایه فرهنگی و میزان آینده‌نگری به

1- Descriptive- survey
2- Stratified sampling

عنوان متغیرهای مستقل تحقیق مورد ارزیابی قرار گرفتند. متغیر وابسته‌ی این تحقیق نیز، مشارکت بیمه‌ای افراد مورد مطالعه است و در یک مقیاس دو وجهی (پیوستن=۱ و عدم پیوستن=۰) قرار دارد و با سطح اسمی مورد سنجش قرار می‌گیرد.

به منظور حصول اطمینان از روایی ابزار مورد استفاده (پرسش‌نامه) از روش اعتبار محتوایی (صوری) استفاده شده است. ضوابطی که در مطالعه‌ی حاضر برای حصول اطمینان از اعتبار صوری وسیله‌اندازه‌گیری بکار گرفته شده عبارتند از: استفاده از پرسشنامه‌های آزمون شده قبلی و پژوهش‌های مشابه و تلفیق آنها و نظرخواهی از اساتید و دانشجویان مقطع دکترا. آلفای کرونباخ^۱ یکی از متداولترین روش‌های اندازه‌گیری پایایی پرسش‌نامه‌هاست که جهت تعیین همسانی درونی مقیاس اندازه‌گیری به کار می‌رود. مقدار آلفای کرونباخ بین صفر و یک است و هرچه میزان آن به یک نزدیکتر باشد نشانگر همسانی درونی بالای مقیاس اندازه‌گیری است. برای اطمینان از پایایی در پژوهش حاضر پس از تدوین پرسشنامه اولیه و گردآوری نتایج برای بررسی میزان پایایی از آزمون آلفای کرونباخ بر روی گویه‌های پرسشنامه استفاده شد، که پایایی کل برابر با ۰/۷۸ ارزیابی شد. میزان آلفای کرونباخ مشاهده شده در پیش آزمون پژوهش برای سؤالات مربوط به متغیرهای اصلی مدل بالا به این صورت بود: ضریب آلفا برای میزان آگاهی = ۰/۸۶، میزان اعتماد = ۰/۷۷، میزان سرمایه فرهنگی = ۰/۷۸، میزان آینده‌نگری = ۰/۷۴.

پس از جمع‌آوری پرسشنامه‌های تحقیق و وارد کردن اطلاعات در نرم افزار آماری SPSS به بررسی و تحلیل داده‌ها در دو سطح توصیف و تحلیل پرداخته شد. در سطح توصیف به تجزیه و تحلیل تک متغیره داده‌ها و توصیف متغیرها با استفاده از جداول توزیع فراوانی و آماره‌های توصیفی همچون میانگین، مد و انحراف معیار پرداخته شد. در سطح تحلیل نیز، به منظور بررسی عوامل مؤثر بر مشارکت بیمه‌ای افراد، از آزمون‌های مختلف آماری متناسب با سطح سنجش متغیرها استفاده شد. بدین منظور، تغییر رتبه متغیرهای کمی از مقیاس فاصله‌ای و نسبی به مقیاس ترتیبی به منظور استفاده از آزمونهای ناپارامتریک^۲ که در آنها سطوح سنجش متغیرها، اسمی و ترتیبی هستند، صورت گرفت. در بررسی رابطه میان متغیرهای ترتیبی تحقیق با متغیر وابسته‌ی تحقیق از آزمون خی‌دو (کای اسکور)^۳ استفاده شد. همچنین پس از انجام این آزمون و با حصول اطمینان از تأیید رابطه میان متغیرهای ذکر شده از ضریب وی کرامر^۴ برای بررسی شدت رابطه استفاده گردید. در بررسی رابطه میان متغیرهای اسمی دو وجهی با متغیر وابسته از ضریب همبستگی فی^۵ استفاده شده است. در تحلیل چند متغیره داده‌ها که در آن به بررسی هم‌زمان تمام متغیرهای مستقل اثرگذار بر روی متغیر وابسته پرداخته می‌شود، به طور معمول از تکنیک پیشرفته آماری رگرسیون استفاده می‌شود. در این پژوهش از آنجا که متغیر وابسته دارای مقیاس اسمی دو وجهی و متغیرهای مستقل ترکیبی از مقیاس اسمی و ترتیبی هستند از رگرسیون لوجستیک^۶ به روش همزمان^۷ استفاده شد.

۴- یافته‌های تحقیق

۴-۱- یافته‌های توصیفی

اهم این اطلاعات به قرار زیر است: از مجموع ۳۳۰ پرسشنامه پخش شده، اطلاعات تعداد ۳۲۷ پرسش‌نامه قابل بررسی بود. افراد دارای پوشش بیمه‌ای ۱۶۲ نفر و افراد فاقد بیمه ۱۶۵ نفر می‌باشند. میانگین سنی تمامی افراد مورد مطالعه در این تحقیق برابر با ۲۴/۲۸ سال اندازه‌گیری شده است. همچنین انحراف از معیار برای متغیر سن برابر با ۹/۸۷ اندازه‌گیری شده است. بیشترین فراوانی متعلق به دامنه سنی ۳۰ تا ۳۹ سال به میزان ۳۴/۸۶ درصد می‌باشد که نما را به خود اختصاص داده و کمترین فراوانی نیز متعلق به دامنه سنی ۵۰ تا ۵۹ سال است. درصد افراد متأهل در کل نمونه ۸۹/۳ درصد و افراد مجرد ۱۰/۷ درصد است. بیشترین فراوانی از لحاظ سطح تحصیلات مربوط به افراد زیر دیپلم با ۵۶/۲۷ درصد از کل داده‌هاست. همچنین کمترین فراوانی در این مورد مربوط به دامنه تحصیلی لیسانس و بالاتر با ۱۳/۴۶ درصد است. علاوه بر این ۸۸/۲ درصد از کسانی که به بیمه مشاغل آزاد پیوسته‌اند، وضع شغلی و کسب درآمدشان در طی سال دائمی بوده است.

در کل میزان آگاهی افراد از بیمه مشاغل آزاد و ویژگی‌های مختص به این بیمه پایین می‌باشد، تا آنجا که از این نمونه ۳۲۷ نفری؛ تنها ۷۳ نفر و به عبارتی ۲۳/۳۲ افراد دارای سطح آگاهی بالا هستند. البته از این میان در حدود ۴۱ درصد افراد آگاهی متوسطی نسبت به این بیمه داشته‌اند. اعتماد و اطمینان خاطر افراد نسبت به این بیمه و سازمان تأمین اجتماعی در حد متوسط و به عبارتی دقیق‌تر در سطح متوسط به بالا قرار دارد، تا آنجا که در حدود ۸۶ درصد از افراد میزان اعتمادشان در سطح متوسط و بالا

1- Cronbachs Alpha

۲- برای آشنایی بیشتر در این زمینه ر، ک به: غیاثوند (۱۳۹۲) صفحات ۱۲۰ و ۲۴۳.

3- Chi- square

4- Cramers V

5- Phi coefficient

6- Banary logestic regression

7- Enter method

ارزیابی شده است. همچنین بالغ بر ۹۰ درصد از افراد نمونه پیوستن به بیمه اجتماعی مشاغل آزاد را در حد متوسط و بالا؛ مقرون بصره ارزیابی کرده‌اند. اکثر افراد مورد مطالعه در این تحقیق نیز، سطح ارزیابی خود از آینده‌نگری شان را، نسبتاً بالا می‌دانند.

۲-۴- یافته‌های استنباطی

در جدول زیر به اهم نتایج استنباطی و تحلیلی پژوهش با استفاده از آزمونهای معرفی شده در سطح معناداری ۰/۰۵ می-پردازیم. سطح سنجش متغیر در جدول زیر فرآیند کدگذاری مجدد را لحاظ کرده‌است.

جدول شماره ۲ - آزمون رابطه متغیرهای مستقل با پیوستن به بیمه اجتماعی

ردیف	متغیر	سطح سنجش	نوع آزمون	مقدار آماره	سطح معناداری
۱	سن	ترتیبی	خی‌دو	۱۱/۸۹	۰/۰۰۸
۲	وضع تأهل	اسمی	ضریب فی	- ۰/۰۹۳	۰/۰۹۲
۳	تحصیلات	ترتیبی	خی‌دو	۱/۱۴	۰/۵۶۵
۴	وضع شغلی	اسمی	ضریب فی	۰/۲۳۸	۰/۰۰۰
۵	درآمد	ترتیبی	خی‌دو	۹/۸۹	۰/۰۰۰
۶	بعد خانوار	ترتیبی	خی‌دو	۰/۶۵۹	۰/۷۱۹
۷	میزان آگاهی	ترتیبی	خی‌دو	۱/۶۸	۰/۰۰۰
۸	میزان اعتماد	ترتیبی	خی‌دو	۹/۲۰	۰/۰۰۰
۹	میزان سرمایه فرهنگی	ترتیبی	خی‌دو	۴۸/۰	۰/۰۰۰
۱۰	میزان آینده‌نگری	ترتیبی	خی‌دو	۰/۹۷۱	۰/۳۳۴

نتایج استفاده از آزمون خی‌دو در جدول بالا حاکی از آنست که بین متغیر سن، میزان درآمد، میزان آگاهی، میزان اعتماد و میزان سرمایه فرهنگی افراد با متغیر وابسته تحقیق یعنی پیوستن به بیمه اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد و از اینرو فرضیه‌های مرتبط با این متغیرها در تحقیق تأیید می‌شوند.

مقدار ضریب وی کرامر نیز که شدت رابطه را می‌سنجد، در هر کدام از متغیرهای تأیید شده به ترتیب: ۰/۱۹۱ برای متغیر سن با شدت رابطه ضعیف و جهت مثبت، ۰/۵۲۷ برای متغیر درآمد با شدت رابطه نسبتاً قوی و جهت مثبت، ۰/۷۱۸ برای میزان آگاهی با شدت رابطه خیلی قوی و جهت مثبت، ۰/۵۵۱ برای متغیر اعتماد با شدت ارتباط نسبتاً قوی و جهت مثبت و ۰/۳۸۳ برای متغیر سرمایه فرهنگی با شدت رابطه متوسط و جهت مثبت گزارش می‌شود. همچنین نتایج استفاده از ضریب همبستگی فی، فرضیه ارتباط معنی‌دار بین متغیر وضعیت شغلی و پیوستن به بیمه را تأیید کرد. مقدار این ضریب برابر با ۰/۲۳۸ می‌باشد که شدت ارتباط بین را متوسط روبه پایین با جهت مثبت ارزیابی می‌کند.

۵- تحلیل چندمتغیره داده‌ها در مدل رگرسیون لوجستیک

در بررسی و تبیین مدل توسط متغیرهای مستقل، پیش‌بینی مدل به لحاظ آماری وقتی امکان‌پذیر است که از طریق مطالعه مقدماتی، وجود رابطه میان متغیرهای مستقل و متغیر وابسته (ملاک) معین شده باشد. بر این اساس و با توجه به تأیید ارتباط میان متغیرهای مستقل سن، میزان درآمد، وضعیت شغلی، میزان آگاهی، اعتماد و سرمایه فرهنگی با متغیر وابسته تحقیق (مشارکت بیمه‌ای در قالب پیوستن و عدم پیوستن به بیمه اجتماعی)، به اجرای و گزارش آزمون رگرسیون لوجستیک به روش همزمان خواهیم پرداخت.

الف) جدول زیر که در قسمت مدل پایه ایجاد شده و هیچکدام از متغیرهای مستقل وارد مدل نشده‌اند، یک سری برازش‌ها از متغیر وابسته است که در مراحل بعدی متغیرهای مستقل وارد و تفسیر می‌شوند. این جدول نشان می‌دهد که در مدل پایه، احتمال پیوستن به بیمه اجتماعی ۱۰۰ درصد است. مقدار درصد کل نیز در اینجا برابر با ۶۱/۲ است که انتظار می‌رود در مراحل بعدی بالاتر برود.

جدول شماره ۳- مدل پایه در رگرسیون لوجستیک

مشاهده	پیش‌بینی	
	مشارکت بیمه‌ای	عدم پیوستن
مدل پایه	۰	۲۰۰
عدم پیوستن	۰	۲۰۰
درصد صحت پیش‌بینی	۱۰۰	۱۰۰

پیوستن	۰	۱۲۷	۰
درصد کل	۶۱/۲		

ب) در جدول زیر میزان $Exp(B)$ یا ضریب برتری مهم است و در گزارش نشان داده می‌شود، اما در مدل های بعدی این مدل پایه است و قابل تفسیر نیست. همچنین wald همان آزمون t است که باید به معناداری آن توجه کرد و در صورت معنی‌دار بودن به سراغ تفسیر $Exp(b)$ رفت. معناداری آزمون t در اینجا نشان دهنده استقلال در مشاهدات تحقیق است. ضریب برتری نیز در عمل نسبتی است بین احتمال تجربه یک واقعه تقسیم بر عدم تجربه آن.

جدول شماره ۴- متغیرها در معادله پایه

Exp(B)	Sig.	df	Wald	S.E.	B	مدل پایه
۰/۶۳۵	۰/۰۰۰	۱	۱۶/۰۱۹	۰/۱۱۳	- ۰/۴۵۴	

ج) در جدول زیر میزان R Square (ضریب تعیین) مهم است و بین ۰ تا ۱ گزارش می‌شود. بدین ترتیب در این قسمت مشاهده می‌شود که ۸۰ درصد مدل توسط متغیرهای مستقل وارد شده، تبیین می‌شود.

جدول شماره ۵- ضریب تعیین در مدل نهایی

-2 Log likelihood	Cox & Snell R Square	R Square	مدل نهایی
۱۴۵/۶۲۵	۰/۵۹۰	۰/۸۰	

د) همانطور که در جدول زیر مشاهده می‌شود، مقدار درصد کل بهبود یافته است. این مقدار در مدل صفر (جدول شماره ۳) برابر ۶۱/۲ بود که در مدل نهایی (جدول شماره ۶) برابر با ۸۹/۹ است. هرچه قدر فاصله این دو بیشتر شود مدل قدرت پیش‌بینی درست‌بالاتری خواهد داشت، این فاصله در اینجا مناسب می‌باشد.

جدول شماره ۶- مدل نهایی در رگرسیون لجستیک بصورت طبقه‌بندی شده

پیش‌بینی	مشارکت بیمه‌ای		مشاهده
	عدم پیوستن	پیوستن	
درصد صحت پیش‌بینی			
۹۱	۱۸۲	۱۸	عدم پیوستن
۸۸/۲	۱۵	۱۱۲	پیوستن
۶۱/۲			درصد کل

س) جدول متغیرها در مدل نهایی، تأثیر متغیرهای مستقل را نشان می‌دهد. بنابراین درآمد ۲/۳۸ واحد احتمال پیوستن به بیمه اجتماعی را افزایش می‌دهد، یعنی احتمال پیوستن به بیمه به ازای یک واحد بهبود در درآمد ۲/۳۸ واحد افزایش می‌یابد. یا عبارتی احتمال پیوستن به بیمه برای فردی که یک واحد درآمد بالاتری نسبت به دیگران دارد، ۲/۳۸ برابر دیگری است. همچنین متغیرهای وضعیت شغلی، آگاهی از بیمه، اعتماد به بیمه و کارگزار آن و سرمایه فرهنگی به ترتیب ۰/۰۹۷، ۰/۰۶، ۵/۶۴، ۲/۸۲ واحد احتمال پیوستن به بیمه را افزایش می‌دهند. یادآور می‌شود که قدرت پیش‌بینی درست در مدل تحقیق برابر ۸۹/۹ درصد است و مقدار ضریب تعیین نیز نشان می‌دهد که با اطمینان ۹۵ درصد، ۸۰ درصد مدل توسط متغیرهای مستقل تبیین شده است.

جدول شماره ۷- متغیرهای مستقل در معادله نهایی

Exp(B)	Sig.	df	Wald	S.E.	B	معادله نهایی
۲/۳۸	۰/۰۰۳	۱	۸/۸۴۳	۰/۲۹۲	۰/۸۶۸	درآمد
۰/۰۹۷	۰/۰۰۰	۱	۱۵/۹۰۱	۰/۵۸۵	- ۲/۳۳۲	وضعیت شغلی
۱/۱۸۰	۰/۴۴۴	۱	۰/۵۸۵	۰/۲۱۶	۰/۱۶۵	سن
۶/۰۶۴	۰/۰۰۰	۱	۳۲/۵۷۷	۰/۷۳۴	۴/۱۹۱	آگاهی
۵/۶۴۳	۰/۰۰۰	۱	۱۴/۲۹۱	۰/۴۵۸	۱/۷۳۰	اعتماد
۲/۸۲۵	۰/۰۲۶	۱	۴/۹۲۹	۰/۴۶۸	۱/۰۳۹	سرمایه
۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۱	۴۲/۴۷۳	۲/۳۷۵	- ۱۵/۴۸	ثابت

۶- بحث و نتیجه‌گیری

همانطور که از نتایج و یافته‌های پژوهش برمی‌آید، توان اقتصادی افراد که با استفاده از متغیر میزان درآمد و وضعیت شغلی افراد مورد سنجش قرار گرفت؛ تأثیر مثبت و معنی‌داری بر پیوستن به بیمه اجتماعی دارد. این یافته با نتایج پژوهش‌های زاهدی و ون‌گینکن که پایین بودن سطح درآمد خانوارها را از علل عدم رشد و گسترش این بیمه دانسته‌اند؛ سازگار بوده و در این تحقیق نیز قابل انتظار است؛ زیرا در مورد شاغلین دارای توانمندی بیشتر اقتصادی امکان پرداخت حق بیمه بیشتر است و همانطور که ون-گینکن اشاره می‌کند اقشار کم درآمد از ترجیحات هزینه‌ای بیشتری برخوردارند و بطور کلی نیازهای فوری‌تری را در اولویت قرار داده و پیوستن به بیمه اجتماعی از سوی آنها در اولویت قرار ندارد. پایین بودن میزان آگاهی در هر دو گروه دارای بیمه و فاقد پوشش بیمه‌ای نشان دهنده سازگار بودن یافته این تحقیق با پژوهش عبدی و زاهدی است که آگاهی افراد را در مسائل بیمه‌ای بطور بسیار جدی پایین و ناکافی ذکر کرده‌اند. نتایج آزمون آماری در این تحقیق نیز ارتباط قوی میان این متغیر با پیوستن به بیمه را تأیید کرده است.

برخلاف یافته‌های آنجلینی میزان تحصیلات در این تحقیق رابطه معناداری با مشارکت بیمه‌ای فرد نداشته است، ضمن اینکه در تقابل با یافته‌های آنجلینی، میزان اعتماد افراد به بیمه و کارگزار آن یعنی سازمان تأمین اجتماعی در حد قابل قبولی است. این مورد می‌تواند به عنوان یک مزیت برای سازمان مربوطه جهت جلب مشارکت بیشتر مردم به عضویت در این بیمه مورد توجه قرار گیرد. با ورود متغیرهای فرهنگی از قبیل میزان آینده‌نگری افراد و شاخص‌های مربوط به سرمایه فرهنگی، مدل تحقیق حاضر نسبت به تحقیقات پیشین با جامع‌نگری بیشتری همراه شد. فرضیه وجود ارتباط میان مشارکت بیمه‌ای افراد و میزان آینده‌نگری آنان در تحقیق حاضر با استناد به داده‌ها و آزمونهای آماری رد شد و این خود نشان از تردید بیشتر در جهانشمول بودن مفروضات راجرز در مورد تقدیرگرایی جوامع کمتر توسعه یافته دارد، لیکن متغیر سرمایه فرهنگی یکی از مهمترین متغیرهایی است که ارتباط تنگاتنگ آن با مشارکت بیمه‌ای افراد بواسطه اثرگذاری ابعاد متنوع آن از قبیل مهارت، حس همیاری و تعلق‌پذیری اثبات گردید. در زمینه ارائه پیشنهاد پژوهشی در مورد این تحقیق، بنظر می‌رسد در کنار انجام تحقیقات تکمیلی در این مورد، توجه به انجام روشهای کیفی در جمع‌آوری اطلاعات از جمله روش مصاحبه عمیق با افراد مورد مطالعه در بستر روش شناسی گردند تئوری با توجه به فرایندی بودن کنش‌های مشارکتی، می‌تواند به درک عمیق‌تر موضوع و شناخت بهتر بسترها و عوامل دخیل در مشارکت بیمه‌ای افراد منجر شود؛ تا بدین واسطه سیاستگذاران بتوانند به طراحی برنامه‌های واقع بینانه‌تر در زمینه جلب مشارکت افراد بپردازند. در رابطه با بیان پیشنهادات سیاستی در این زمینه، با استناد به نتایج تحقیق و اهداف و وظایف مطرح شده در حوزه بیمه‌ای نظام تأمین اجتماعی ایران، می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

* با توجه به تأثیری که میزان آگاهی افراد از بیمه مشاغل آزاد و شناخت جزئیات آن بر پیوستن به بیمه دارد، ضروری بنظر می‌رسد که سازمان تأمین اجتماعی به اطلاع‌رسانی و انجام تبلیغات بیشتر در این مورد از طریق رسانه‌های جمعی و انجمن‌ها و اتحادیه‌های صنفی، توجه ویژه‌ای داشته باشد.

* نتایج تحقیق نشان می‌دهد که تأثیر مثبت توان اقتصادی افراد در پیوستن به این بیمه یکی از اساسی‌ترین عواملی است که افراد در انجام رفتار بیمه‌ای خود بدان توجه دارند. بی‌شک برنامه‌های حمایتی سازمان تأمین اجتماعی در مساعدت افراد با درآمد پایین به‌عنوان یکی از اهداف اولیه این سازوکار، همراه با مشارکت اتحادیه‌ها و اصناف مختلف می‌تواند موجبات گسترش بیشتر این بیمه را در میان فعالان این بخش اقتصادی فراهم کند.

* برگزاری کلاس‌های آموزشی در زمینه‌های گوناگون از قبیل افزایش مهارت‌های شغلی افراد، تقویت حس مشارکت جویی و تعلق‌پذیری صاحبان مشاغل آزاد توسط سازمان‌های صنفی در رسته‌های شغلی مجزا، با همکاری سازمان تأمین اجتماعی و سازمان فنی و حرفه‌ای کشور، زمینه‌های بهبود سرمایه فرهنگی این گروه از شاغلان و به تبع آن افزایش میزان مشارکت در بیمه سازمان تأمین اجتماعی را فراهم کرده و در بلندمدت به تسریع در روند توسعه اقتصادی و اجتماعی در سطح کلان می‌انجامد.

* ثبات در قوانین موجود و آیین‌نامه‌ها و شفافیت بیشتر در زمینه عقد قراردادهای بیمه‌ای فی مابین افراد و سازمان تأمین اجتماعی، در کنار استفاده از نظرات علمی متخصصان رفاه و تأمین اجتماعی در زمینه انجام اصلاحات لازم و حداقلی در سازوکارهای مالی و اداری سازمان، موجب جلب اعتماد بیشتر افراد به سازمان تأمین اجتماعی شده و زمینه مشارکت بیشتر افراد در زمینه "مشارکت بیمه‌ای" که خود یک سپرده‌گذاری مطلوب با پیامدهای ضد تورمی است، را بدنبال خواهد داشت.

* ارتقاء سطح کیفی خدمات ارائه شده توسط سازمان، تنوع در ارائه برخی خدمات به بیمه‌شدگان و رفع کاستی‌های مربوط به خدمات مالی و حمایتی سازمان در خصوص پوشش بیمه درمان افراد و خانواده‌هایشان به نوبه خود، زمینه را برای پیوستن تعداد افراد بیشتری به این نوع از بیمه؛ مهیا خواهد کرد.

منابع

۱. ازکیا، مصطفی و غفاری، غلامرضا (۱۳۸۰)، بررسی رابطه بین اعتماد و مشارکت اجتماعی در نواحی روستایی شهر کاشان، نامه علوم اجتماعی، ش ۱۷.
۲. اسلام دوست، جواد (۱۳۸۹)، پایان نامه کارشناسی ارشد: عوامل مؤثر بر میزان گرایش به صندوق بیمه اجتماعی روستائیان و عشایر شهرستان الشتر، دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبایی.
۳. الکاکی، بیت، مارگارت می و کارن راولینگسون (۱۳۹۱)، کتاب مرجع سیاستگذاری اجتماعی، ترجمه علی اکبر تاج مزینانی و همکاران، جلد دوم، تهران، دانشگاه امام صادق (ع).
۴. بختیاری، محسن (۱۳۸۹)، پایان نامه کارشناسی ارشد: بررسی عوامل مؤثر بر نگرش افراد نسبت به بیمه های عمر و پس انداز (مطالعه موردی شهر مشهد)، دانشگاه علامه طباطبایی.
۵. پناهی، بهرام (۱۳۷۶)، اصول و مبانی نظام تأمین اجتماعی، تهران، مؤسسه عالی پژوهش تأمین اجتماعی.
۶. پناهی، محمد حسین و یزدان پناه، لیلا (۱۳۸۳)، اثر ویژگی های فردی بر مشارکت اجتماعی، فصلنامه علوم اجتماعی، دانشگاه علامه طباطبایی، ش ۲۶.
۷. پیرویان، ویلیام و جیوار، عبدالحسین (۱۳۸۱)، قوانین و مقررات تأمین اجتماعی، جلد نخست و دوم، تهران، مؤسسه عالی پژوهش تأمین اجتماعی.
۸. جواهری، حسین (۱۳۸۳)، تأمین منابع مالی برنامه های تأمین اجتماعی و اقتصاد ملی، نخستین کنگره - شناخت تأمین اجتماعی و نحوه توسعه آن در ایران، تهران، مؤسسه عالی پژوهش تأمین اجتماعی.
۹. تاجبخش، کیان (۱۳۸۴)، سرمایه اجتماعی، اعتماد، دموکراسی و توسعه، تهران، نشر تیرازه.
۱۰. دواس، دی، ای (۱۳۷۶)، پیمایش در تحقیقات اجتماعی، ترجمه هوشنگ ناییبی، نشر نی.
۱۱. زارع، بیژن و همکاران (۱۳۹۱)، رابطه تأمین اجتماعی با توسعه اقتصادی، اجتماعی در ایران، فصلنامه رفاه اجتماعی، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، سال یازدهم ش ۴۲.
۱۲. زارع، حسین و همکاران (۱۳۸۹)، آمار استنباطی پیشرفته، تهران، انتشارات دانشگاه پیام نور.
۱۳. زاهدی، محمدرضا (۱۳۷۶)، پایان نامه کارشناسی ارشد: بررسی علل عدم رشد بیمه صاحبان حرف و مشاغل آزاد، تهران، دانشکده مدیریت دانشگاه تهران.
۱۴. سازمان تأمین اجتماعی (۱۳۹۲)، گزیده آماری سه ماهه اول ۱۳۹۲، معاونت اقتصادی و برنامه ریزی.
۱۵. سازمان تأمین اجتماعی (۱۳۹۷)، سالنامه آماری سازمان تأمین اجتماعی سال ۱۳۹۶، پایگاه اطلاع رسانی سازمان تأمین اجتماعی؛ www.tamin.ir
۱۶. ستاری فر، محمد (۱۳۷۸)، زمینه تاریخی تأمین اجتماعی، فصلنامه تأمین اجتماعی، سال اول، ش اول.
۱۷. سام آرام، عزت الله (۱۳۸۳)، بررسی تطبیقی بیمه صاحبان حرف و مشاغل آزاد در شش کشور اروپایی، ترکیه و ایران، فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی، سال چهارم، ش ۱۵، صص ۹۹ تا ۱۲۱.
۱۸. ساروخانی، باقر (۱۳۷۸)، اصول پایه در تدوین نظام جامع تأمین اجتماعی، فصلنامه تأمین اجتماعی، سال اول، ش اول.
۱۹. شریفی، محمد امین و حسینی، محمود (۱۳۹۸)، عوامل مؤثر بر پذیرش بیمه اجتماعی در میان کشاورزان: مطالعه موردی شهرستانهای قروه و دهگلان، استان کردستان، فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۲، صص ۳۷ تا ۶۷.
۲۰. عبدی، عباس (۱۳۸۵)، بررسی مسایل و مشکلات بیمه شدگان حرف و مشاغل آزاد و اختیاری در تعامل با سازمان تأمین اجتماعی، فصلنامه تأمین اجتماعی، ش ۲۴، صص ۲۵۰ تا ۲۷۹.
۲۱. غیاثوند، احمد (۱۳۹۰)، کاربرد آمار و نرم افزار spss در تحلیل داده ها، تهران، متفکران.
۲۲. کاظمیان، محمود و علیپور، وحید (۱۳۸۹)، ارزیابی وضعیت حمایت های مالی و نقش دولت در سیاست های تأمین بیمه اجتماعی درمان برای بخش غیر رسمی شاغل، مجله پژوهشی حکیم، ش چهارم، دوره سیزدهم.
۲۳. کلمن، جیمز (۱۳۷۷)، بنیادهای نظریه اجتماعی، ترجمه منوچهر صبوری، تهران، نشر نی.
۲۴. لطفی، علی اصغر و مرتضوی، کیوان (۱۳۸۳)، تحلیل هزینه- فایده بیمه اختیاری، فصلنامه تأمین اجتماعی، سال ششم، صص ۲۴۲ تا ۲۷۷.
۲۵. ماهر، علی و کری لطفی، علی اصغر و مرتضوی، کیوان (۱۳۸۳)، تحلیل هزینه- فایده بیمه اختیاری، فصلنامه تأمین اجتماعی، سال ششم، صص ۲۴۲ تا ۲۷۷.
۲۶. کریمی، مظفر (۱۳۸۲)، تأمین اجتماعی در برنامه های توسعه، فصلنامه تأمین اجتماعی، ش ۱۵.

۲۷. مسعود اصل، ایروان (۱۳۸۸)، نظام رفاه اجتماعی در جهان (مطالعه تطبیقی)، دفتر مطالعات اجتماعی مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی.
۲۸. موسوی، میرطاهر (۱۳۸۵)، مشارکت اجتماعی یکی از مؤلفه های سرمایه اجتماعی، فصلنامه رفاه اجتماعی، سال ششم، ش ۲۳.
۲۹. موسوی، میرطاهر (۱۳۹۱)، درآمدی بر مشارکت اجتماعی، تهران، انتشارات جامعه شناسان.
۳۰. مطالعات برنامه آمایش استان لرستان (۱۳۸۷)، جلد اول، معاونت برنامه ریزی استانداری لرستان، دفتر برنامه ریزی و بودجه.
۳۱. ووتر، ون گینکن (۱۳۸۸)، تأمین اجتماعی برای کارگران بخش غیر رسمی، ترجمه علیرضا طیب، فصلنامه تأمین اجتماعی، سال اول، ش ۱.
۳۲. یزدان پناه، لیلیا (۱۳۸۲)، بررسی عوامل مؤثر بر میزان مشارکت اجتماعی، رساله دکتری جامعه شناسی، دانشگاه علامه طباطبائی.
۳۳. وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی (۱۳۹۱)، فصلنامه آماری، معاونت توسعه کارآفرینی و اشتغال، مرکز آمار و اطلاعات راهبردی، سال چهارم، ش ۱۰.
۳۴. پایگاه اطلاع رسانی سازمان تأمین اجتماعی؛ www.tamin.ir
۳۵. پایگاه اینترنتی مرکز آمار ایران؛ www.amar.org.ir
۳۶. پایگاه اینترنتی دبیرخانه هیات عالی نظارت بر سازمانهای صنفی کشور؛ www.eshop.iraniansnaf.ir
37. Angelini. John and Hirose, kenichi (2014). Extension of social security coverage for the informal Economy in Indonesia. ILO, sub regional office for south- East Asia and the pacific Manila, Philippines.
38. Angelini. John (2013). Informal sector statistics: coverage and Methodologies. Unpublished document by the interdepartmental project on the urban informal sector.
39. Jianguo, Zhou (2016) Developing social pension insurance in chinas rural areas. Available on: www.iss.a.int/pdf/jero98/theme2.
40. Kananan K.P. (2002) The welfare Fund model of social security for informal sectors, workers, keral Experience, The Indian Journal of Labour Economics, vol -45, no.2.
41. Van, Ginneken (1996). Social security for the informal sector ,issues, options and Tasks, Ahead, op.cit.